

Standardiserat vårdförlopp för prostatacancer – en visualisering av de diagnostiska metodernas mätosäkerheter

Jim Andersson, Joel Berg, Emilia Svala, Josefin Ågren och Eva Örndahl
Equalis AB, Uppsala, Sweden
Kontakt: jim.andersson@equalis.se

SLUTSATS

Även om de tre metoderna för analys av PSA-blodprov som används i Sverige är standardiserade uppvisar de ändå nivåskillnader. Trots detta används samma åtgärdsgränser, oberoende av metod i det nationella vårdprogrammet. Förhållandevis stora variationer mellan bedömare kunde ses i MRT-prostata-programmet inom både PI-RADS-graderingen och volymsbestämningen, liksom även för patologernas Gleason-graderingar. För att minska variabiliteten inom de olika metoder som används för diagnostik och operationsplanering och bättre bedöma omfattningen av osäkerheterna i beslutsunderlaget är kontinuerlig extern och intern kvalitetskontroll viktig. Likaså är uppföljning av de olika undersökningsresultaten i det standardiserade vårdförloppet tillsammans med samordning gentemot multidisciplinär konferens viktig.

INTRODUKTION

Utredning av prostatacancer följer ett standardiserat nationellt vårdförlopp (1) där beslut om nästa steg fattas med hjälp av olika undersökningar. Tre av de viktigaste undersökningarna i förloppet är prostataspecifikt antigen (PSA)-blodprov, magnetresonanstomografi och biopsier. Variationer i tillförlitlighet inom respektive undersökning kan påverka den fortsatta behandlingen. Extern kvalitetssäkring, där en oberoende granskning genomförs genom att olika laboratorier/kliniker analyserar samma provmaterial och rapporterar resultaten till Equalis, visar ett behov av att synliggöra och förbättra kvaliteten och tillförlitligheten i dessa undersökningar, som ett led i att öka patientsäkerheten i landet.

METOD

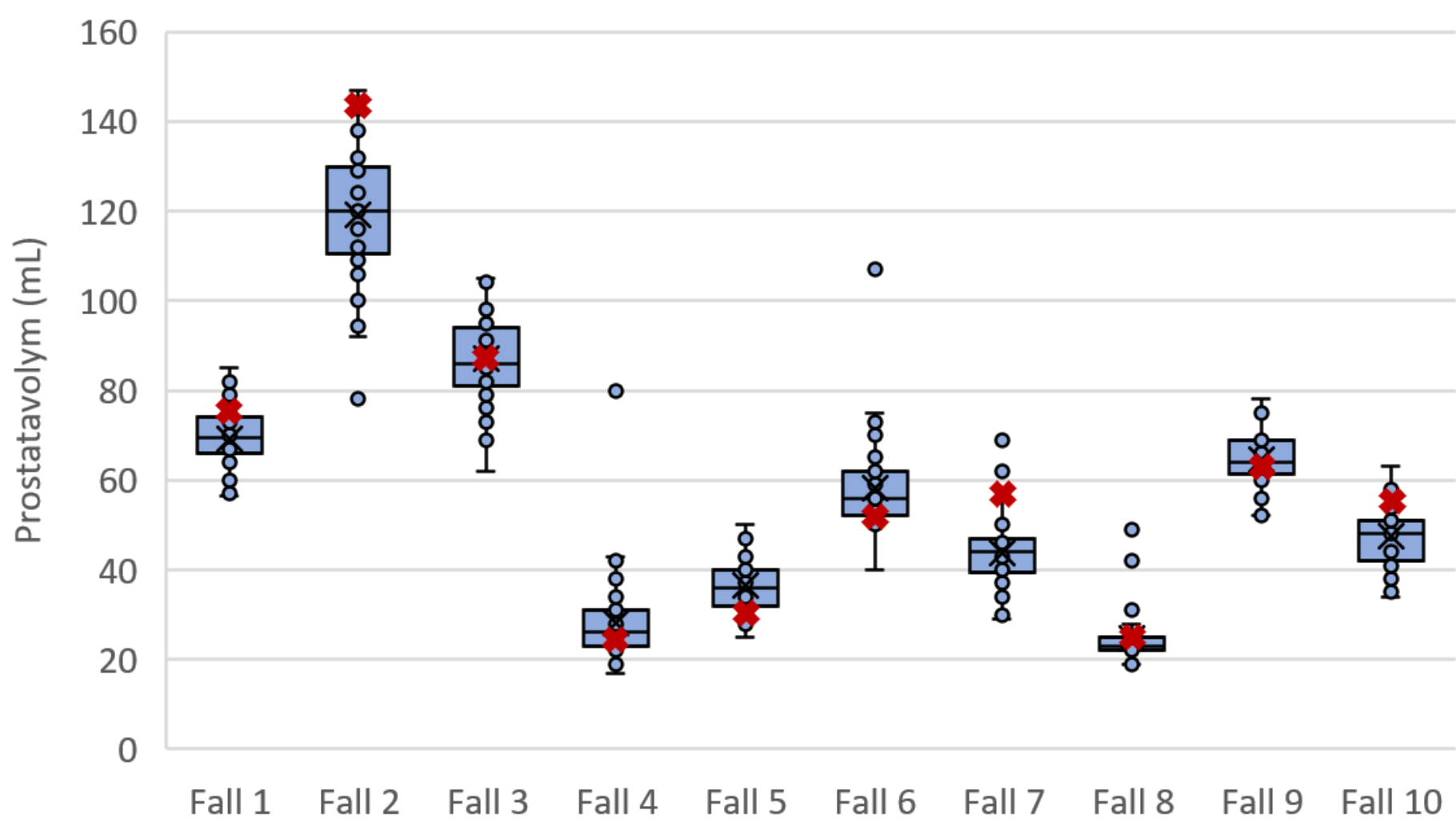
Kvalitetsläget för analys av PSA-blodprov har undersökts kontinuerligt av Equalis (2). Urologisk patologi har kvalitetssäkrats av Equalis med fokus på prostatacancer under 2020 och 2024 (3). Vi kompletterar nu även med ett program inom magnetisk resonanstomografi (MRT), där vi undersökt överensstämmelsen mellan olika bedömningar vid tolkning av magnetkameraundersökningar på 15 prostatacancerpatienter vid omgångar genomförda under 2023 och 2024 (4). Under 2024 användes dessutom samma patienter inom omgångarna i MRT-prostata och urologisk patologi (fem fall). För PSA-proven bestäms det förväntade svaret som totalmedelvärde av analysvaren, medan det förväntade rätta svaret för prostatavolym och PI-RADS-gradering togs fram som konsensus från Equalis adjungerade expertgrupp för MRT-prostata. Förväntat svar för patologibedömningarna av Gleason-summa utgörs av konsensus från Kvalitets- och standardiseringskommittén för urologisk patologi.

RESULTAT

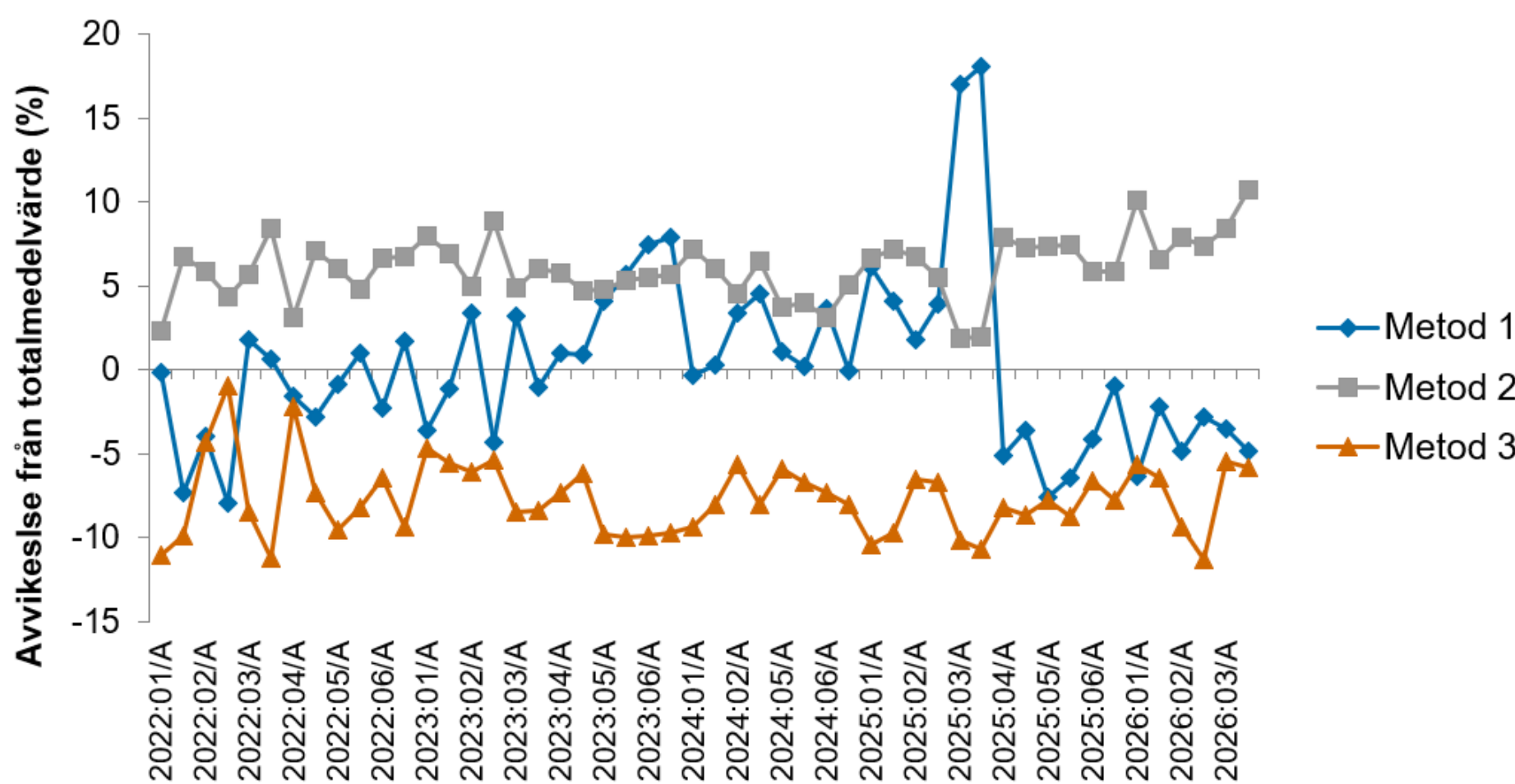
För analys av PSA-blodprov hade den genomsnittliga totala spridningen för 32 kvalitetssäkringsomgångar som genomfördes under åren 2020 till 2026 ett CV-värde på 8,5 %. Viktigare är de nivåskillnader som föreligger mellan de tre PSA-metoder som används i Sverige, vilket är angeläget att ha i åtanke vid flera provtagningar på samma patient med olika metoder. I programmet inom MRT-prostata har prostatavolymen bestämts under omgången år 2023. Den genomsnittliga spridningen hade ett CV-värde på 13,6 %. Både PI-RADS-graderingarna som samlades in i MRT-prostata-programmet och Gleason-graderingar gjorda i programmet för urologisk patologi beskrivs med hjälp av steg på en graderingsskala och uppvisar variation i resultaten.

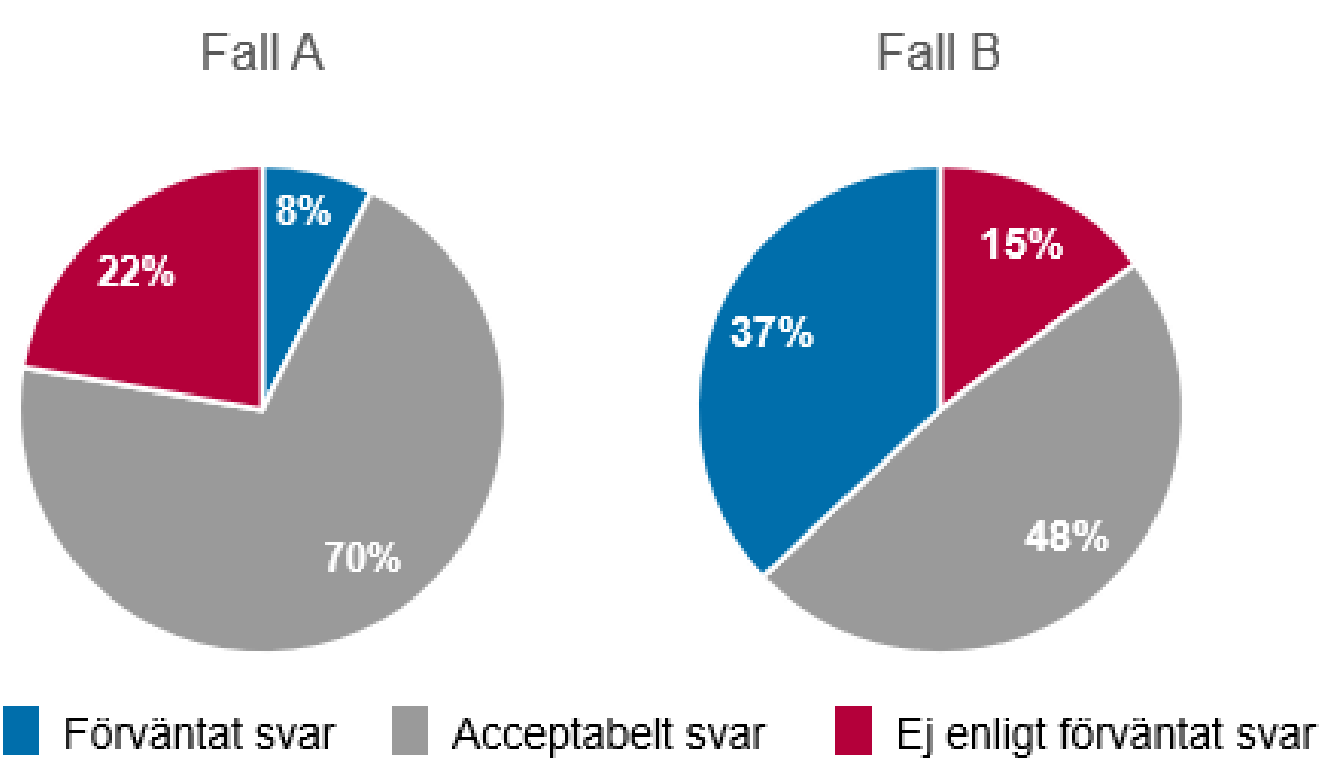
Förenklad schematisk bild av ett vårdförlopp. Varje steg i processen behöver kvalitetssäkras och följas upp systematiskt för att säkerställa patientsäkerhet, vårdkvalitet och kontinuerlig förbättring.

Fördelning av radiologernas svar för beräknad prostatavolym för patientfall i 2023 års omgång. Förväntade svar markerade med röda kryss. Medelvärden är markerade med svart kryss.

Figuren visar avvikelse från totalmedelvärdet för de tre metoderna som används för att analysera PSA-koncentration i blodprov. Resultat från omgångar från kvalitetssäkringsprogram under perioden 2022-2025.

Fördelningen av patologernas svar för Gleasongradering för två patientfall i 2024 års omgång. Ett acceptabelt svar är ett svar som inte är helt korrekt histologiskt, men där avvikelsen inte ger någon påverkan på den kliniska handläggningen.

REFERENSER

- <https://kunskapsbanken.cancercentrum.se/diagnoser/prostatacancer/vardforlopp/>
- Equalis kvalitetssäkringsprogram prostataspecifikt antigen (art. nr 179)
- Equalis kvalitetssäkringsprogram urologisk patologi (art. nr 282)
- Equalis kvalitetssäkringsprogram magnetresonanstomografi prostata (art. nr 603)